इयत्ता ३ री – पाठ्यक्रम

अध्ययनक्षेत्र १ – वर्ग, शाळा आणि समाज येथील भाषिक आंतरक्रिया

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
गाणे वार, दिनांक	सात जणांचा गट तयार करणे. सात वारांचे गाणे– कृती खालीलप्रमाणे– विद्यार्थ्यांना वारांच्या शब्दपट्ट्या देऊन वारांची गाडी करून म्हणून घेणे. दररोजचा वार, दिनांक विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल अशा पद्धतीने उच्चारून निर्देशित करून लिहिणे.	गटांची, वारांची गाडी करून गाणे म्हणणे. गटात वारांची नावे क्रमाने सांगणे. सरावानंतर दररोज वार, दिनांक सांगणे. वार, अंक इ. ची गाणी म्हणणे.	वारांची नावे माहीत होतात. दिनांक सांगण्याची पद्धती समजते.	मराठीतील वारांची नावे समजल्याचा आनंद होतो.	गाणे चालीत म्हणतात. दररोजचा वार, दिनांक सांगतात.	तोंडी काम

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
चित्रशब्दपट्ट्या	परिचित असणाऱ्या वस्तू, प्राणी, फळे, फुले इ. चित्रे व त्यांची नावे असणारी कार्डे दाखविणे. चित्रे व नावे निर्देशित करून ती ओळखण्याचा खेळ घेणे.	गटात चित्रांच्या आधारे नावे, नावांच्या आधारे चित्र ओळखण्याचा खेळ खेळणे. चित्र–शब्द, शब्द–शब्द यांच्या जोड्या लावण्याचा खेळ खेळणे.	चित्रे व नावे यांचे सहसंबंध समजतात. शब्दांचे आकार समजतात.	खेळांची मजा घेतात.	इतर नावे ओळखण्याचा प्रयत्न करतात.	कृती/उपक्रम
शब्दपट्ट्या (क्रियादर्शक शब्द)	'राजा म्हणतो....(परिचित खेळ) क्रियादर्शक शब्दांचा उच्चार न करता शब्दपट्ट्या दाखवून खेळण्यास सांगणे.	पाहिलेल्या शब्दाच्या आधारे कृती करण्याचा खेळ खेळणे, उच्चारणे. शब्दपट्ट्या वाचणे.	दृक्शब्द ओळखून कृतीशी सांगड घालण्याची जाण येते.	खेळाची मजा घेतात.	इतर शब्द ओळखण्याचा प्रयत्न करतात.	कृती/उपक्रम

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
चित्रवर्णन	विद्यार्थ्यांना परिचित असणाऱ्या वस्तूंचे, चित्रांचे वर्णन त्यांच्याच मदतीने करणे, त्यात वापरल्या गेलेल्या शब्दांचे फलक लेखन करणे, त्याच शब्दांच्या शब्दपट्ट्या तयार करून वाचण्यास देणे.	मराठीतून चित्रवर्णन करण्याचा प्रयत्न करणे. फलकांवरील शब्द पाहणे. चित्रपट्ट्यांवरील शब्द वाचणे.	वर्णनात वापरलेल्या शब्दांचे आकार समजतात.	नवीन शब्द ओळखण्याचा आत्मविश्वास वाढतो. स्वतः सांगितलेले शब्द वाचण्याचा आनंद वाढतो.	वेगवेगळे शब्द वाचण्याचा प्रयत्न करतात.	कृती/उपक्रम
मजकूर	खेळातून, वर्णनातून परिचित झालेल्या 'शब्दांची बाग' तयार करणे. या शब्दांपासूनच विद्यार्थ्यांच्या मदतीने चार ते	'शब्दबागे'तून शब्द निवडून स्वतःचा मजकूर तयार करणे. इतरांनी तयार केलेले मजकूर वाचणे.	शब्दांच्या साह्याने मजकूर लेखन कसे करायचे ते समजते.	मराठी वाचनाचा आत्मविश्वास वाढतो.	शब्द बदलून वेगवेगळे मजकूर तयार करतात. मजकूर वाचण्याचा प्रयत्न करतात.	तोंडीकाम (मजकूर वाचन)

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	पाच वाक्यांचे मजकूर तयार करणे. कार्डावर लिहिणे. मजकुरांचे प्रकटवाचन करणे.					
शब्दसंपत्ती	जसजशी मुळाक्षरे, स्वरचिन्हे परिचित होत जातील तसतसे त्यांच्या साहाय्याने नवनवीन शब्द तयार करण्याचा खेळ घेणे.	मुळाक्षरे व स्वरचिन्हे यांची वेगवेगळ्या पद्धतीने जुळणी करत नवनवीन शब्द तयार करण्याचा खेळ खेळणे.	शब्द तयार करण्याची रीत समजते.	स्वतः शब्द तयार करण्यात आनंद वाटतो.	शब्द तयार करतात, वाचतात.	उपक्रम
नाणी, नोटांची नावे	नाणी, नोटा प्रत्यक्ष हाताळण्यास देणे. त्यांची नावे सांगणे. पालकांच्या सहकार्याने प्रत्यक्ष वापर करण्याविषयी	गटात नाणी, नोटा ओळखण्याचा खेळ खेळणे. व्यवहारात पालकांच्या सहकार्याने नाणी, नोटांचा प्रत्यक्ष वापर करणे.	नाणी, नोटांची मराठी नावे समजतात.	व्यवहारात मराठी वापराविषयीचा आत्मविश्वास वाढतो.	गरजेनुसार नोटा, नाण्यांच्या मराठी नावांचा व्यवहारात वापर करतात.	उपक्रम

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	सूचना देणे. वस्तू, त्यांच्या किमती याविषयी गटात माहिती देण्यास सांगणे. त्या अनुषंगाने मराठी अंकांच्या नामांचा परिचय देणे.	त्या अनुभवाची माहिती गटात देणे.				कृती/उपक्रम
संख्यांची, अंकांची नावे	वर्गात प्रति बाजार भरविणे. त्यावेळी देवाण-घेवाणीतून मराठी अंकांच्या संख्यांच्या नावांचे दृढीकरण करणे.	प्रतिबाजारात विक्रेते-ग्राहक या भूमिका पार पाडताना मराठी व मराठी अंक व संख्यांच्या नावांचा वापर करतात.	मराठी संख्यांची नावे समजतात.	आत्मविश्वास वाढतो.	व्यवहारात मराठी भाषा वापरतात.	उपक्रम
नात्यांची नावे	स्वतःचे नाव व नाती समजावून सांगणे. नाती व त्याखाली रिकामी जागा असणारा	गटात आपल्या कटुंबातील व नात्यातील व्यक्तींची नावे सांगणे.	नातेसंबंध व नात्यांची नावे समजतात.	व्यवहारात मराठी वापराविषयीचा आत्मविश्वास वाढतो.	उचित नात्यांच्या नावाने संबोधतात.	प्रकल्प

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	'कुटुंबवृक्ष' पालकांच्या मदतीने तयार करण्यास सांगणे. वर्गासमोर तो सादर करण्यास सांगणे.	पालकांच्या मदतीने कार्डावर नाती व नातेवाईकांची नावे लिहून 'कुटुंबवृक्ष' तयार करणे. मित्रांना व शिक्षकांना कुटुंबवृक्षातील व्यक्तींची थोडक्यात माहिती देणे.				

अध्ययन क्षेत्र २ – भाषिक नियमव्यवस्थेचा परिचय

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
मुळाक्षरे, स्वरचिन्हे	उच्चारण लक्षात घेऊन समान आद्याक्षर वा अंत्याक्षर असणाऱ्या किमान तीन शब्दांचा गट सुरवातीस सुलभकाने तयार करणे. सुरवातीच्या वा शेवटी कोणता आवाज येतो या आधारे उदाहरणात दाखविल्याप्रमाणे मुळाक्षर व स्वरचिन्ह परिचय करून घेण्यास मदत करणे. असेच शब्दगट विद्यार्थ्यांना तयार करण्यास सांगणे. उच्चारणाचा संबंध अक्षरचिन्हांशी जोडणे. विद्यार्थ्यांना मुळाक्षरांना जोडलेली स्वरचिन्हे शोधण्यास सांगणे.	उच्चारणाच्या आधारे, एकाच अक्षराने सुरू वा शेवट होणारे शब्दांचे गट तयार करणे. बाईंना फळ्यावर लिहिण्याची विनंती करणे. मुळाक्षरे, स्वरचिन्हे स्वतः शोधणे.	उच्चारणाचा अक्षरचिन्हांशी असलेला सहसंबंध समजतो.	मुळाक्षरे, स्वरचिन्हे स्वतः शोधल्याचा आनंद वाढतो.	वेगवेगळ्या शब्दांतील मुळाक्षरे, स्वरचिन्हे शोधतात.	तोंडी काम (मुळाक्षर, स्वरचिन्ह वाचन)

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	उदा. सोमवार्, मंगळवार्, बुधवार् } र उठा, बसा, जा } ा = आ उर्वरित काही मुळाक्षरांना वा स्वरचिन्हांना दृक् शब्दसंपत्तीतील शब्दांतून शोधण्यात मदत करणे. उदा. कमळ = ळ	गटात एक वा दोन दृक्शब्दात आलेली उर्वरित मुळाक्षरे ओळखण्याचा खेळ खेळणे. मुळाक्षरे व स्वरचिन्हे यांचा परिचय करून घेणे.				
	विद्यार्थ्यांच्या शब्दसंपत्तीत नसलेल्या मुळाक्षरे, स्वरचिन्हांचा प्रत्यक्ष परिचय करून देणे. मुळाक्षरे, बाराखडीच्या तक्त्याचे वाचन घेणे.	मुळाक्षरे, बाराखडी तक्त्याचे अनुवाचन व वाचन करणे.	मुळाक्षरे, बाराखडीचा क्रम समजतो.	आत्मविश्वास वाढतो.	मुळाक्षरे व बाराखडीचे वाचन करतात.	तोंडी काम (मुळाक्षर व बाराखडी वाचन)

अध्ययन क्षेत्र – भाषिक नियमव्यवस्थेचा परिचय

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
उच्चारस्थान	क, च, ट, त, प या वर्गातील अक्षरांपासून सुरू होणारी व उच्चारस्थाने एकच असणारी मुळाक्षरे ओळखण्याचा खेळ घेणे. उच्चारस्थानावरून घसावाले, ओठवाले, दातवाले, टाळावाले असे वर्गीकरण करणे.	उच्चार स्थानांवरून मुळाक्षरांचे गट करण्याचा खेळ गटात खेळतात.	अक्षरांची उच्चारस्थाने समजतात.	उच्चारणाची मजा अनुभवतात.	मुळाक्षरांचे योग्य उच्चारण करतात.	प्रात्यक्षिक
अक्षरावयव	फळ्यावर एक अक्षर काढणे. उदा. ट. अक्षरावयवांच्या आधारे कोणकोणती अक्षरे तयार होतात हे विचारणे. उदा. ट, ठ, द, ड, ई	अक्षरावयवांपासून तयार होणारी विविध अक्षरे सांगणे व लिहिणे.	अक्षरावयवातील फरक ओळखतात.	अक्षरलेखनात आनंद वाटतो.	स्वतःहून अक्षरे लिहितात.	प्रात्यक्षिक

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
वाक्य	मी, आम्ही ही दर्शक सर्वनामे व आहे, आहोत ही क्रियापदे घेणे. त्यांचा वापर करून गटात वाक्यसाचे तयार करून घेणे. वाचन घेणे. उदा. मी तिसरीत आहे. आम्ही तिसरीत आहोत.	वेगवेगळे दृक्शब्द वाक्यसाच्यात वापरून वाक्य वाचनाचा खेळ घेणे.	वाक्यरचना समजते.	मराठी वाचनाचा आत्मविश्वास वाढतो.	वेगवेगळी वाक्ये वाचण्याचा प्रयत्न करतात.	तोंडी काम (वाक्यवाचन)